

2005 Yılı Ümitleri Karşıladı mı?

Ahmet KARAYİĞİT-Burçe BUDANUR

Yılın on ayını ardımızda bıraktık.

2000 ve 2001 krizlerin ardından başlayan süreçte, istikrarın kalıcı hale gelmesi konusunda düşünceler oluşmaya başlamıştı.

İçinde bulunduğumuz yıl, bu konudaki duygusal sınırın test edildiği bir yıl niteliğinde.

Elbette kimse kriz beklemiyor.

Ancak, çok uzun yıllar boyunca dört yıl arka arkaya büyüyemeyen bir ülke olmamız, bu duygusal eşiği hissetmemizde önemli bir etken.

Geçmiş yıllarda bizi krizlere sürükleyen sürecin kökeninde bulunan unsur olan dış-iç borç yükü, hala yüksek boyutlarda.

Yıllarca kamu borç stokunun GSMH'ye oranında normal oran olarak kabul edilen yüzde 60'lık sınırın çok üstünde bir oranda ekonomiyi idare etmeye çalıştık.

Borçlarımızı kapatamadığımız için borcu borçla döndürme üzerine bir sistemi benimsedik.

Kaynağı olmayan paraları bastık ve enflasyonu körükledik.

IMF ile defalarca anlaşma imzaladık.

Ama sorunlarımıza çözüm bulamadık.

Son krizlerle birlikte bıçağın kemiğe dayandığı ve artık çıkış kalmadığı iyice anlaşıldı.

Son yapılan "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" ile yeni bir sayfa açıldı.

Bu dönem bizler için yeni ve belki de en büyük fedakârlıkların yapılacağı bir dönem olacaktı ve oldu da.

Hala, pek çok işadamından işlerin 2000 yılı öncesindeki seviyelerin dahi altında olduğunu ve o günleri mumla aradıkları yolundaki sözlerini duyuyoruz.

Yine de ekonomik program, ekonomimizde kısır döngü haline gelmiş olan enflasyon, faiz, bütçe açıkları gibi kritik problemlerde önemli aşamalar elde edilmesini ve pek çok makroekonomik verinin arzu edilen seviyelere ulaşılabilmesini sağladı.

Bunda tek parti iktidarının getirdiği güven ortamının payı büyük.

Yakalanan istikrar ile moraller düzeldi, güven yerine geldi.

2005 yılına böyle bir ekonomik atmosfer ve ruh hali içinde girdik.

Makroekonomik göstergelerde yakalanan istikrar devam etti.

En son açıklanan ekonomik veriler, bize ekonominin rotasında ilerlediğini gösteriyor.

Tablo 1. Türkiye Ekonomisi Temel Göstergeler

Temel Göstergeler	2005		
	2003 Yıllık	2004 Yıllık	Son Açıklanan
Gayri Safi Milli Hasıla (6 Aylık, Cari, Milyar YTL)	356,6	424,1	202,3
Büyüme Hızı (6 Aylık, %)	5,9	9,9	4,3
Sanayi Üretim Endeksi (9 Aylık Ortalama, %)	9,1	7,3	7,2
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (Eylül, %)	78,5	84,3*	82,9
TEFE(ÜFE) (Yıllık, %)	13,9	11,09	7,52**
TÜFE (Yıllık, %)	18,4	10,58	2,57**
İhracat (9 Aylık, Milyar \$)	46,9	44,9*	52,9
İthalat (9 Aylık, Milyar \$)	68,7	70,4*	85,07
İhracat/İthalat Oranı (9 Aylık, %)	68,2	63,9*	62,2
Cari İşlemler Açığı (9 Aylık, Milyar \$)	8	15,6	16,4
Bütçe Gelirleri (9 Aylık, Milyar YTL)	100,2	109,8	95,5
Bütçe Harcamaları (9 Aylık, Milyar YTL)	140,4	83,7	103,7
Faiz Dışı Denge (9 Aylık, Milyar YTL)	18,4	26,1	27,4
Dış Borç Stoku (Eylül, Milyar \$)	145,4	161,8	159,9
İç Borç Stoku (Temmuz, Milyar YTL)	194,3	224,5	235

* 2004 Ocak-Eylül verileri

**2005 Ekim verileri

Kaynak: DİE, TCMB

2004 yılına ait büyüme rekor bir rakamla yüzde 9,9 olarak açıklandı, bu yılın ilk yarısında ise büyüme hızı 4,3 düzeyinde.

Ülkemiz, ekonomik büyümede son üç yılda oldukça hızlı gitmiş olmakla birlikte, 2005 yılında büyüme hızında bir gerileme oldu.

Ancak son çeyrekte sanayi üretim endeksinde bir parça iyileşme gerçekleşti.

2005 yılı büyüme hedefi olan %5'in gerçekleşeceğini tahmin ediyoruz.

TÜFE 2005'te yıllık düzeyde 2,57'lere kadar geriledi.

2003'te 13,9 olan TEFE değerinin 2004'te 11,09'a ve 2005 senesinde ÜFE olarak hesaplanmasıyla birlikte 7,52'ye düştüğünü görüyoruz.

2005 yılı ilk 9 aylık dış ticaret verileri, ihracatın ithalatı karşılama oranında önemli bir değişim olmadığını ve bu oranın yüzde 62-63 bandında seyrettiğini gösteriyor.

Bununla birlikte, dış ticaret hacmimiz bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 16,5 oranında artarak 115 milyar dolar seviyesine ulaşmış bulunuyor.

2005 özelleştirme gelirlerinde bir rekor yılı oldu.

İhalesi tamamlanmakla birlikte devri henüz gerçekleştirilmemiş büyük ihaleleri de hesaba kattığımızda, bu yıl yapılan özelleştirmelerin tutarı 17 milyar dolara dayandı.

Özelleştirme gelirlerinin bu sene sonunda 20 milyar dolara ulaşması bekleniyor.

İstihdamda iyileşme yaşanıyor.

Yılın ilk yarısında istihdam edilen kişi sayısının 2004 senesiyle karşılaştırıldığında yüzde 3,5 oranında arttığı görülüyor.

Bu artışın arkasındaki en önemli etkenler inşaat ve hizmet sektörü.

Bütçede ortaya konulan tablo ümit verici.

Bütçe açığı geçmişle kıyaslandığında önemli ölçülerde azaldı.

Bütçe açığının 2005 yılında 15 milyar YTL olarak gerçekleşmesi bekleniyor.

Faiz dışı fazla hedefinde yılsonu hedefi büyük ölçüde yakalanacağı benziyor.

Bu ekonomik tabloda kaygı verici bir nokta olarak karşımıza cari açık çıkıyor.

Son açıklanan verilere göre 2005 yılında cari işlemler açığı bir rekor kırarak 16,4 Milyar Dolara dayandı.

Cari işlemler açığı şu ana kadar sorunsuz bir biçimde çevrilebildi.

Ancak açığın bu denli yüksek oluşu, ortaya çıkabilecek herhangi bir sorunda bizi tehditlere karşı savunmasız bırakacaktır.

Bununla birlikte, piyasalarda ekonomik verilerin işlere yansımadağı şeklinde görüşlerin artık daha sıklıkla dile getirildiğine tanık oluyoruz.

Ekonomik göstergelerin piyasalara ve işlerimize yansımalarının zaman aldığını biliyoruz.

Bu yüzden 2002 yılından beri sabırlı bir biçimde bekleyiş içindeydik.

Ancak bu yıl, işlerin açılması ve piyasaların canlanması temennisini taşıyorduk.

Ümitlerimizin gerçekleştiğini söyleyebilmek ise mümkün değil.

Piyasalarda kronikleşen bir durgunluk gözlemliyoruz.

2004'ün son çeyreğinden bu güne büyüme oranlarında görülen düşme, piyasalardaki durgunluğun sonucu.

Bizler artık piyasaların canlandırılması gerektiğine inanıyoruz.

Bunun için yapılması gerekenler ise arz yönlü ekonomi politikalarının uygulanmasından geçiyor.

Uygulanmakta olan ekonomi politikaları ile uyumlu bir biçimde piyasaların canlandırılması önemli.

Bu noktada, çok büyük boyutlara ulaşan kayıtdışına çözüm bulunması gerekiyor.

Vergi oranlarının aşağı çekilmesi ve adil bir vergilendirme sisteminin hayata geçirilmesi de kayıtdışına karşı verilen savaşıta, başarıya ulaşmak için kritik önem arz ediyor.

Eğer bunlar hayata geçirilirse, AB ülkelerinin sahip olduğı kişi başına düşen milli gelir seviyelerine kısa sürede yaklaşmamız mümkün olacaktır.